

Sheverdina A. P. The conception of the person in the collection of biographical essays „The Dedication” by Yarema Goian

This article analyzes the conception of the person, human and professional dimensions of personality of Ukrainian artists in the collection of biographical essays „The Dedication” by Yarema Goian. There is the study of the reconstruction of life circumstances and motives of actions biographical heroes, their characters, failures and creative achievements. There is defined that artistic details have the function of the creation of characters and they have important value to create a complete and multifaceted artistic image.

Key words: personality, biography, genre, essay, artistic detail.

Стаття надійшла до редакції 05.01.2013 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Галич О. А.

УДК 821.161.2 - 1.02 + 929

Г. О. Яковенко

**ФЕНОМЕН ПАТРИЦІЇ КИЛИНИ
В КОЛІ ПОЕТІВ НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ГРУПИ**

Дискусії навколо творчості митців української діаспори й еміграції не втрачають актуальності й у сучасному літературознавстві. Література Нью-Йоркської групи є особливим мистецьким фактом як в еволюції літературно-критичної думки, так і в царині мистецьких пошуків. А. Понасенко слушно наголошує щодо актуальності вивчення літератури українського зарубіжжя: „Актуальність дослідження творчості поетів Нью-Йоркської групи визначається насамперед тим, що участь західних митців та літературознавців у науково-культурному житті України в останні роки стає дедалі помітнішою, істотно впливаючи на формування теоретико-мистецької свідомості. Нью-Йоркська група здійснила відчутний вплив на материкову українську поезію останніх трьох десятиліть” [1, с. 146 – 147]. Укладачі „Літературознавчого словника-довідника” за редакцією Р. Гром’яка відносять до цього культурно-мистецького угруповання таких митців, як: Б. Бойчук, Ж. Васильківська, Б. Рубчак, Е. Андієвська, Ю. Тарнавський, В. Вовк. „До групи тяжіли також малярі Л. Гуцалюк, С. Геруляк, Ю. Соловій. Датою її народження засновники вважають 21 грудня 1958, коли під час дружньої бесіди в кав’ярні виникла назва групи й були намічені плани періодичного видання „Нові поезії” та видавництва.

Поети Нью-Йоркської групи в естетичному плані орієнтувалися на поетику модернізму, відхід від традиційних норм та засвоєння нових течій у світовій літературі. Склад групи змінювався” [2, с. 512].

Зауважимо, що сьогодні про Нью-Йоркську групу говорять як „про історико-літературне явище, яке деякі дослідники, зокрема Я. Розумний, співвідносять із творчістю українських поетів-шістдесятників” [2, с. 512]. Однак таке узагальнення не відбиває складнощів мистецьких пошуків окремих митців, серед яких і Патриція Килина.

Творчість П. Килини частково привернула увагу О. Астаф'єва, Р. Бабовала, Ю. Барабаша, Б. Бойчука, Б. Рубчака, Л. Коломієць, А. Фасолі, О. Бірюкової, Ю. Денисенко та інших дослідників, які відзначали унікальність творчої манери поетки. Однак цілісне аналітико-синтетичне дослідження літературного доробку письменниці ще попереду.

Мета нашої публікації – актуалізувати дослідження мистецького феномену Патриції Килини, представниці Нью-Йоркської групи. Об'єктом пропонованої студії є творчий доробок мисткині, а предметом стали його культурологічні проблемно-тематичні особливості.

П. Килина є представницею групи „українських еміграційних поетів, яка виникла в середині 50-х ХХ ст. як співдружність митців, об'єднаних спільними поглядами на творчість, як можливість якомога повнішого самовияву творчої індивідуальності митця” [2, с. 512]. І хоча Нью-Йоркська група отримала свою назву „від місця перебування її ініціаторів, включала також поетів, які мешкали в інших країнах” [2, с. 512]. Особливістю митців діаспори є те, що вони дбало зберігали свою національну ідентичність. „Мірило стійкості українського етносу, його реальна цілісність як динамічної саморегульованої системи, визначалось не державою, не ідеологією, не чисельністю народу, а міцністю збереження господарсько-культурних і побутових традицій, силою зв'язку поколінь і точністю передачі досвіду предків своїм нащадкам. Саме традиційна система внутрішніх зв'язків між людьми, між поколіннями зберегла українців як народ” [3]. Водночас творчість П. Килини становить своєрідний феномен, адже письменниця етнічно не була пов'язана з Україною.

Справжнє ім'я письменниці – Патриція Нелл Воррен (Patricia Nell Warren). „Народилася вона в американській сім'ї Кондрада Воррена, у штаті Монтана. Батьки її – німецько-норвезко-ірландського походження. Студіювала середньовічну літературу в Manhattanville College біля Нью-Йорку, а потім працювала редактором у журналі „Reader's Digest” [4]. Досить часто її згадують як колишню дружину Ю. Тарнавського. „У 1957-ому році, вивчивши українську мову, почала нею писати. Об'єктами її особливого зацікавлення і вивчення були середньосхідня мітологія, давня культура Єгипту та історія старовинних килимів” [4], що відповідно відбилося на творчості мисткині.

Оригінальна кореляція реалій світової культури та генетично близьких письменниці архетипних образів зі спробами заглибитися в ентокультурний світ українства визначає зміст і структуру лірики П. Килини.

Першою поетичною збіркою мисткині є „Трагедія джемів”, у якій переважно розміщені твори лаконічні за обсягом та досить широкі за семіотичною системою та образними площинами.

У вірші „Дерево”, який складається з трьох двовіршів, центральний образ винесено в назву. Дерево є цілою макросистемою світу, бо гіллям простягається як до сонця, світла, повітря, де в нього „втікає сіть пташок” [5], та тим же гіллям, що простягається до темного, антипростору, у течії води: „Воно є губка, яка в міліні долини живиться тінями” [5]. Образність твору ґрунтується на метафорах („мука сонця” [5], „планктон пташок” [5]). Як бачимо, мова твору видає в авторці її англомовність. Досліджуючи поетів Нью-Йоркської групи, зокрема П. Килини, треба враховувати, що „особливої уваги набуває корекція дотеперішньої хрестоматійної картини віршованого слова у зв'язку з розвитком модерних ідейно-естетичних тенденцій, що вийшли з надр „мурівських” полемік і означили собою нові обрії жанру. Йдеться, насамперед, про рішучий поворот до власне естетичних критеріїв творчості, тим дивовижніший, що відбувся він в умовах духовно-інтелектуального протистояння радянської естетичної моделі в чужині, цілком байдужій по проблем власне національного мистецтва” [6]. І хоча українська мова для П. Килини не є „спадковою”, поетка відчуває естетику українського слова й добирає відповідні семіотичні моделі. Ось чому використання символіки дерева є досить вдалим мистецьким прийомом. Власне ця рослина вважається однією з найскладніших створінь зеленого світу. Символічним є його циклічне вмирання та відродження, повернення до життя. Для багатьох культур дерево є прихистком духів, воно уособлює в собі чисті риси людського характеру або моделі людських характерів, якостей чи вад, наприклад, стійкість, мужність, міць, стрункість, журливість і замріяність тощо. Дерева досить часто вбирають у себе національну символіку, що яскраво демонструє українська ментальна свідомість.

Дерево – це рослина з вирію, на якій достиг заборонений плід. Особливої уваги вимагають образи Космічного Древа та Древа Життя. Розміщуючи в центрі авторської уваги цей інтеркультурний символ, авторка робить ставку не лише на власну обізнаність і естетичні смаки, а й на освіченість та кругозір реципієнта.

Щодо мови творів П. Килини, то тут варто зауважити її певну неприродність. Г. Сюта наголошує: „Постійно декларуючи відмежованість від традиції та апробованих часом літературних форм, поети Нью-Йоркської групи усе-таки послуговуються загальномовним словником. Його характерний поліфонізм забезпечено видозмінами й традиційністю, переплетенням різноманітних (народнопоетичних,

народнорозмовних, побутово-культурних, літературних тощо) джерел” [7, с. 44].

Вірш „Valencia” є зразком урбаністичної лірики з поетичної збірки П. Килина „Рожеві міста”, яку було опубліковано в 1969 році в Мюнхені.

Валенсія – місто легендарне, його історія вдягнена в шати романтики. Сьогодні воно є одним із трьох величніших міст Іспанії. Місто відоме також досить великим портом на Середземному морі. Валенсія, як і кожне старовинне місто, пережило кілька епох. Зароджене в колисці Римської імперії, воно то перебувало під пильним контролем мусульман, то переходило до рук християнських королів. Сьогодні місто, перенасичене населенням, відкрито для туристів. Це місто різних кольорів і вражень, архітектурних цікавинок і таємничих легенд опоетизоване мисткинею. У п’ятьох катренах сплітаються враження від духу Валенсії. Емоційний стан посилюється дотиковою, зоровою та слуховою образністю:

О, місто диму і полум’яних пелюсток,
Так довго я шукала тебе!
Бо не досить читати про купала –
Треба чути на шкірі жар багаття [8].

Місто, сповнене середньовічної розкоші, періодично відвідує дракон. Образ цієї міфічної тварини відтворює інтертекстуальні містки між низкою творів художньої культури. У вірші „Valencia” завдяки прийому порівняння місто зливається з образом дракона, який стає символом вибухового свята пристрасті. Вічний дракон пронизує небесні сфери, розсипається гарячими вибухами та вогнем. Уособлюючи в собі силу й могутність, міфічний звір боронить пам’ять епох:

Не забуваю джерела, де вбили діву,
Ні гаю, де повісили короля,
Ні анемонів, що цвіли із крові,
Ні твого свята, Валенсіє, коли палиш зиму [8].

Поєднання мотивів давньої історії з мотивами урбаністичними спостерігаємо в багатьох поезіях П. Килина. Зокрема, у центрі поезії „Нефертіті” перебуває образ головної царської дружини давньоєгипетського фараона XVIII династії Ехнатона, жінки, яка мала політичну вагу й панувала разом із чоловіком у Верхньому та Нижньому Єгипті.

Образ давньої красуні було перенесено авторкою в площину технічного простору другої половини XX ст. Штучність світу сполучається з суб’єктивним уявленням про культуру Давнього Єгипту. Власне її бюсти, що збереглися з тих часів, увійшли до історії культури як зразки образотворчого хисту давніх єгипетських майстрів. У поезії „Нефертіті” авторка звертається до образу легендарної красуні так:

О, королево, різьби і заліза,
зі своєю електричною лютнею,
так довго лунає твоя пісня в льоху,

в каварні, повній диму [9].

Давня легенда про Нефертіті, коханку фараона, нашаровує на себе чимало дезінформації та вигадок про вельможну жінку з берегів Нілу. Образ у сучасному П. Килині світу знаходить своє відбиття в неонових оздобленнях крамниць і салонів. Популярні здогадки про Нефертіті міцно вросли в поп-культуру другої половини ХХ століття:

Пливе твій корабель з неону
поміж лотосами, немов лейзерами,
і так поволі вітрила гасять себе в світанку льоху,
притишають себе в тунелі, повнім грому [9].

Слава про красуню Нефертіті не дає можливості остаточно приховати пам'ять про неї. Жіноча привабливість і краса надає ознак фіктивного життя давно померлій особі:

Твоє сонце розбиває саркофаг, мов спис,
розбиває твою тишу, мов гудок
за містом, заповним суму [9].

Отже, образ Нефертіті є популярним і в технологічну добу. Перетворившись на легенду, кохана володаря загиблої єгипетської цивілізації оживає в уявленні представників зовсім іншої культури, що формує абсолютно протилежні погляди на життя. Однак холод сучасного неонових світла міст дає плідний ґрунт для нового життя образу з минулого.

Образ льоху в поезії можна також розуміти як авторський перифраз, завдяки якому поетка натякає на давні гробниці, уявлення про смерть та забуття, плин часу. Тут можна згадати й про релігійну (а відповідно й культурну) революцію, до якої у свій час Нефертіті також доклала зусиль.

Твір побудовано за принципом контрасту. Давній світ сплітається з діаметральною часопросторовою паралеллю. Стародавності першої цивілізації проникають у сучасні для П. Килині умови життя.

Притаманна давньоєгипетській культурі й уже згадана нами символіка смерті набуває в цьому вірші оригінальної трансформації. Власне тому в поезії квітка лотосу – частинка міфічного рослинного світу, символ сну й безпам'ятства. „Щебень” і „асфальт”, які вкривають „крамолу смерті”, говорять про плинність часу й трансформацію дійсності, нашарування нового на минувшину. Емоційне тло поезії є песимістично забарвленим. Дух давньоєгипетської цивілізації з розвиненим культом холодної стриманості життя й суворого потойбіччя накладається на реалії сучасного урбанізованого світу.

Однак, „побіч українських поетичних публікацій Патриція Килина видала також кілька повістей англійською мовою. Переклала (з Юрієм Тарнавським) на англійську мову українську народну творчість (думи) та короткі новелі Стефаніка й Коцюбинського” [4]. Їй закидали звинувачення в пропаганді нетрадиційної сексуальної орієнтації. Однак її

прозові твори мають свою художню цінність і можуть бути предметом літературознавчих досліджень.

Останнім часом „Патриція Килина перестала брати будь-яку участь в українському літературному житті. Перестала також проявлятися в мистецькій американській літературі, займаючись нині виключно комерційною англійською прозою. Її найвідоміший роман „The Front Runner” був перекладений на десять мов і розійшовся в загальному тиражі близько десяти мільйонів примірників” [4].

Таким чином, у художньому світі П. Килини спостерігаємо такі риси: проекція культурологічних реалій минулого на сучасний світ; урбанізм; полікультурне семіотичне наповнення текстів; трансформація „свого” і „чужого”.

Доробок П. Килини, а особливо її англійська творчість, вимагає поглибленої наукової уваги і може стати об’єктом подальшого дослідження.

Список використаної літератури

- 1. Понасенко А. В.** Між „своїм” і „чужим” : естетичні орієнтири митців нью-йоркської групи / А. В. Понасенко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка : Філологічні науки. – Ч. І. – 2011. – № 3 (214). – С. 146 – 150.
- 2. Літературознавчий** словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром’яка. – К. : Академія, 1997. – 417 с.
- 3. Хархаліс У. М.** Риси української ментальності та їх прояв у народній обрядовості (на прикладі Закарпаття) [Електронний ресурс] / У. М. Хархаліс. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/SND_2007/Philosophia/18373.doc.htm.
- 4. Віртуальна** антологія поезії Нью-Йоркської групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://users.belgacom.net/babowal/kyly_00.htm.
- 5. Килина П.** Вибірка поезій [Електронний ресурс] / Патриція Килина. – Режим доступу: http://www.users.belgacom.net/babowal/kyly_01.htm#p9.
- 6. Поезія** діаспори („нью-йоркська група” та інші) // Історія української літератури ХХ століття : у двох кн. – Книга друга. – Ч. II (1960 – 1990-ті роки) [Електронний ресурс] / за ред. В. Г. Дончика // Літературне місто : Освітній онлайн-ресурс – Режим доступу: / <http://litmisto.org.ua/?p=2039>.
- 7. Сюта Г.** Мовотворчість нью-йоркської групи в українському поетичному дискурсі / Г. Сюта // Теорія лінгвостилістики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc.../Syuta.pdf.
- 8. Килина П.** З циклу „Рожеві міста” [Електронний ресурс] / Патриція Килина. – Режим доступу : http://users.belgacom.net/babowal/kyly_03.htm#p24.
- 9. Килина П.** Нефертіті [Електронний ресурс] / Патриція Килина. – Режим доступу : <http://muza.in.ua/skrinya/293-patricija-kilina.-kin-z-zelenoju-grivoju-z-vinilu.html>.

Яковенко Г. О. Феномен Патриції Килини в колі поетів Нью-Йоркської групи

У статті розглянуто постать Патриції Килини, представниці Нью-Йоркської групи. Увага дослідниці зосереджена на самобутності творчої манери мисткині, оригінальності її образної системи на тлі Нью-Йоркської групи. Підкреслено мистецьку цінність поетичного доробку письменниці. Авторкою статті проводяться паралелі між поезією Патриції Килини і колом її зацікавлень. Відповідно, увага дослідниці фокусується на єгипетських та урбаністичних мотивах лірики.

Ключові слова: Нью-Йоркська група, рецептивна естетика, еміграційна поезія, мотив, образ.

Яковенко Г. А. Феномен Патриции Килины в кругу поэтов Нью-Йоркской группы

В статье рассматривается личность Патриции Килины, представительницы Нью-Йоркской группы. Внимание исследовательницы сосредоточено на самобытности творческой манеры художницы, оригинальности ее образной системы на фоне Нью-Йоркской группы. Подчеркнута художественная ценность поэтического наследия писательницы. Проводятся параллели между поэзией Патриции Килины и кругом ее интересов. Соответственно, исследовательница фокусирует внимание на египетских и урбанистических мотивах лирики.

Ключевые слова: Нью-Йоркская группа, рецептивная эстетика, эмиграционная поэзия, мотив, образ.

Yakovenko G. A. Patricia Kilina phenomenon among the poets of the New York group

The article deals with the personaliyy of Patricia Kilina, representatives of the New York group. Researcher brought to the attention the identity of creative style of the artist, her original system of images on the back of the New York group. Discussed the artistic value of the poetic heritage of the writer. Author's article draws parallels between poetry and Patricia Kilina around her interests. The researcher focuses on the urban and Egyptian motifs.

Key words: New York group, receptive aesthetics, emigration poetry, style, image.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2013 р.

Прийнято до друку 24.01.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Бровко О. О.